

8 Απριλίου, 1993

[ΛΟΥΖΟΥ, Π., ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ,
ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, ΑΡΤΕ-
ΜΗΣ, Δ/στές]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 17(4) ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ
ΝΟΜΟΥ.ΚΕΦ.2,

v.

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ Θ.Κ. ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ,

(Εφέσεις Αρ.1/91, 2/91 1/92, 2/92, 3/92)

Δικηγόροι — Πειθαρχική δικαιοδοσία — Αναθεώρηση αποφάσεων του Πειθαρχικού Συμβουλίου σύμφωνα με το άρθρο 17(4) του Περί Δικηγόρων Νόμου Κεφ.2 — Κατά πόσο εξακολουθεί να αποτελεί το ορθό πλαίσιο άσκησης της δικαιοδοσίας αναθεώρησης των αποφάσεων του Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων ή κατά πόσο τέτοια αναθεώρηση πρέπει να γίνεται μέσω του άρθρου 146 του Συντάγματος, ενόψει της τροποποίησης στην περιγραφή του δικηγόρου σαν λειτουργού της δικαιοσύνης αντί λειτουργού του Δικαστηρίου.

Πριν από την έναρξη της ακρόασης των εφέσεων αυτών εναντίον αποφάσεων του Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων, το Ανώτατο Δικαστήριο εξέτασε προδικαστικά το ζήτημα του πλαισίου δικαιοδοσίας μέσα στο οποίο γίνεται η αναθεώρηση από το Δικαστήριο των αποφάσεων του Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων. Ειδικότερα τέθηκε θέμα, ενόψει της τροποποίησης της πρόνοι-
ας στον περί Δικηγόρων Νόμο, Κεφ.2, που προέβλεπε ότι ο δικηγόρος είναι λειτουργός του Δικαστηρίου και την αντικατάστασή της με την πρόνοια ότι ο δικηγόρος είναι λειτουργός της Δικαιοσύνης, κατά πόσο η τροποποίηση αυτή είχε ανατρέψει την μέχρι τότε πάγια νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ότι οι αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων ήσαν οιοσδήποτε δικαστικές και όχι διοικητικές, και, κατά συνέπεια, έξω από το πλαίσιο της δικαιοδοσίας δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος.

Αποφασίσθηκε ότι:

Η τροποποίηση του περί Δικηγόρων Νόμου με την αντικατάσταση της φράσης ότι ο δικηγόρος είναι "λειτουργός του Δικαστη-

ρίου” με την φράση ότι είναι “λειτουργός της δικαιοσύνης” δεν είχε αλλοιώσει την φύση του λειτουργήματος που ασκεί ο δικηγόρος, που είναι απόλυτα συνδεδεμένο με την απονομή της δικαιοσύνης και, γι’ αυτό δεν υπήρχε οποιοσδήποτε λόγος για να ανατρέψει το Δικαστήριο την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία η φύση των καθηκόντων του Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων είναι οιοει δικαστική και κατά συνέπεια η αναθεώρηση των αποφάσεών του βρίσκεται έξω από το πλαίσιο της δικαιοδοσίας δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος.

10 *Η προδικαστική ένσταση απορρίφθηκε.*

Υπόθεση που αναφέρθηκε:

In re C.H. An Advocate (1969) 1 C.L.R. 561.

Προδικαστική ένσταση.

15 Προδικαστική ένσταση στις εφέσεις που καταχωρήθηκαν εναντίον των αποφάσεων του Πειθαρχικού Συμβουλίου κάτω από το άρθρο 17(4) του περί Δικηγόρων Νόμου, Κεφ. 2 σχετικά με το πλαίσιο δικαιοδοσίας μέσα στο οποίο αναθεωρούνται αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου.

20 Οι εφεσεύοντες στις Εφέσεις αρ. 1/91, 2/91 και 2/92 παρουσιάζονται αυτοπροσώπως.

Α. Κληρίδης και Μ. Εκτωρίδου (δ/νις), για τον εφεσεύοντα στην έφεση αρ. 1/92 και 3/92.

25 *Μ. Τριανταφυλλίδης, Πρόεδρος Πειθαρχικού Συμβουλίου, Α. Παπαφιλίππου και Α. Δανός, Μέλη του Πειθαρχικού Συμβουλίου, ως φίλοι του Δικαστηρίου, για τον εφεσίβλητο.*

Cur. adv. vult.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Πρόεδρος Α.Ν. Λοΐζου.

30 **Α. Ν. ΛΟΪΖΟΥ, Π.:** Αυτή είναι η ομόφωνη απόφαση του Δικαστηρίου, αλλά οι Δικαστές κ.κ. Αρτεμίδης και Αρτέμης θα προβούν σε ορισμένες δικές τους παρατηρήσεις.

Στις εφέσεις αυτές που καταχωρήθηκαν εναντίον των αποφάσε-

ων του Πειθαρχικού Συμβουλίου κάτω από το άρθρο 17(4) του περί Δικηγόρων Νόμου, Κεφ. 2 όπως τροποποιήθηκε (στη συνέχεια ο Νόμος) το Δικαστήριο τούτο αποφάσισε να ακούσει προδικαστικά το εγείρομενο νομικό θέμα αναφορικά με το πλαίσιο δικαιοδοσίας μέσα στο οποίο αναθεωρούνται αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου, δηλαδή κατά πόσο μια τέτοια προσβαλλόμενη απόφαση είναι διοικητική πράξη και θα πρέπει να αναθεωρείται με βάση το άρθρο 146 του Συντάγματος ή ως απόφαση που μπορεί να είναι αντικείμενο έφεσης όπως προβλέπουν ο Νόμος και ο περί Δικηγόρων (Εφέσεις σε Πειθαρχικές Υποθέσεις) Κανονισμός του 1980 που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της 14 Νοεμβρίου 1980, Παράρτημα Δεύτερο, σελ. 23, όπως έγινε στις εφέσεις αυτές.

Αφού ακούσαμε τα σχετικά επιχειρήματα καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι δεν έχουν προβληθεί λόγοι που θα μας έκαμναν να αποστούμε από την πάγια νομολογία μας σύμφωνα με την οποία έχει αποφασιστεί ότι η φύση των καθηκόντων του Πειθαρχικού Συμβουλίου είναι οιοσδήποτε δικαστική τα οποία ασκούνται από ένα υπεύθυνο και ειδικά προσοντούχο σώμα. Είναι για το σκοπό άσκησης πειθαρχικής εξουσίας στα μέλη ενός επαγγέλματος στην εντιμότητα του οποίου το δημόσιο έχει ένα σημαντικό συμφέρον και το Ανώτατο Δικαστήριο έχει μια υπέρτατη εποπτική δικαιοδοσία.

Έχει καθοριστικά αποφασιστεί ότι θέματα που σχετίζονται με την απονομή της Δικαιοσύνης είναι έξω από το περιθώριο της δικαιοδοσίας κάτω από το Άρθρο 146 του Συντάγματος. “Οι δικηγόροι”, όπως λέχθηκε στην υπόθεση *In Re C.H. An Advocate* (1969) 1 C.L.R., p. 561, “είναι λειτουργοί του Δικαστηρίου και πειθαρχικά θέματα που αναφέρονται σε αυτούς θεωρούνται ότι σχετίζονται με την απονομή της Δικαιοσύνης”. Προς υποστήριξη της θέσης αυτής έγινε παραπομπή στις αποφάσεις του Ελληνικού Συμβουλίου της Επικρατείας στις υποθέσεις 1042(51), 1633(51), όπως αναφέρονται στο Συμπλήρωμα της Νομολογίας του Ζαχαρόπουλου, 1935-1952, σελ. 300, παράγραφοι 46-47.

Το ερώτημα που εγείρεται στην προκειμένη περίπτωση είναι κατά πόσο η τροποποίηση του άρθρου 15 του Νόμου από τον τροποποιητικό Νόμο αρ. 40 του 1975, έχει φέρει τέτοια αλλοίωση στη φύση της δικηγορίας ώστε να δικαιολογείται μία νέα προσέγγιση στον τομέα των εφέσεων από αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου των Δικηγόρων. Με το Νόμο επροβλέπετο ότι οι δικηγόροι ήταν λειτουργοί του Δικαστηρίου ενώ τώρα με την τροποποίηση αυτή, “πας δικηγόρος είναι λειτουργός της Δικαιοσύνης και υπέχει πειθαρχικήν ευθύνην και υπόκειται εις την πειθαρχικήν

διαδικασία την προνοουμένην εν τω παρόντι Μέρει.”

Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, η τροποποίηση αυτή και η αλλαγή της περιγραφής της θέσεως και των σχέσεων των δικηγόρων έναντι του Δικαστηρίου ή της Δικαιοσύνης δεν αλλοιώνει τη φύση του λειτουργήματος το οποίο ασκούν οι δικηγόροι. Είναι ως αποτέλεσμα της φύσεως αυτής που είναι απόλυτα συνδεδεμένη με την απονομή της Δικαιοσύνης και σχετιζόμενη με αυτή που οι αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου των Δικηγόρων θεωρούνται ως οιονει δικαστικές και δεν εμπύπτουν, όπως είναι πάγια νομολογημένο και με βάση τις Γενικές Αρχές του Διοικητικού Δικαίου όπως αυτές καθιερώθηκαν στο Ηπειρωτικό Δίκαιο, όπως στις περιπτώσεις των άλλων επαγγελμάτων, όπως ιατροί, αρχιτέκτονες κλπ, στον έλεγχο του Διοικητικού Δικαστηρίου, αλλά στον έλεγχο του Δικαστηρίου τούτου στην άσκηση της συνήθους δικαιοδοσίας του.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους έχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ορθά καταχωρήθηκαν οι παρούσες εφέσεις κάτω από το άρθρο 17(4) του Νόμου και του σχετικού Διαδικαστικού Κανονισμού. Θα προχωρήσουμε επομένως να ακούσουμε τις εφέσεις πάνω στα υπόλοιπα νομικά σημεία.

ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Δ.: Νομίζω ότι ορθά δίδεται δικαιοδοσία στο Ανώτατο Δικαστήριο από τον περί Δικηγόρων Νόμο, Κεφ.2, όπως έχει τροποποιηθεί, να επανεξετάζει κατ' έφεση τις αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου του δικηγορικού σώματος. Η αιτιολόγηση της εξαίρεσης αυτής από τη γενικά εφαρμοζόμενη αρχή, ότι αποφάσεις πειθαρχικών συμβουλίων διοικητικών οργάνων ελέγχονται από τα διοικητικά Δικαστήρια, δίδεται από τη νομολογία που παρατίθεται στην απόφαση του εντίμου Προέδρου του Δικαστηρίου, που μόλις έχει διαβαστεί.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης του επίδικου προκαταρκτικού θέματος ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας εισηγήθηκε, με κάποια επιφυλακτικότητα, πως η ισχύουσα νομολογία πρέπει να αλλάξει ώστε και οι αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων να ανάγονται στη σφαίρα του διοικητικού δικαίου, οπότε αν το Ανώτατο Δικαστήριο θα ασκεί δικαιοδοσία αναθεωρήσεως τους σύμφωνα με το άρθρο 146 του Συντάγματος, όπως συμβαίνει με την πειθαρχική διαδικασία στη δημόσια υπηρεσία, οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή επαγγελματικών οργανώσεων του ίδιου χαρακτήρα. Στην επιχειρηματολογία προς την υποστήριξη της εισήγησης προβάλλονται οι αλλαγές που έχουν επέλθει με την πάροδο του χρόνου στο δικηγορικό επάγγελμα, που τώρα είναι

πολυπληθές, καθώς και στην αναγκαιότητα ανεξαρτητοποίησης του, στοιχεία που συνάδουν με το φιλελεύθερο πνεύμα που επικρατεί στους καιρούς μας. Με αυτά συμφώνησε και ο κ. Λ. Κληρίδης, πρόεδρος του δικηγορικού σώματος και συνήγορος ενός των εφεσείδων, αφήνοντας όμως το ζήτημα στην απόλυτη κρίση του Δικαστηρίου δεδομένης της ξεκάθαρης νομολογίας πάνω στο ζήτημα, όπως ο ίδιος χαρακτηριστικά είπε.

5

Το σχόλιο, στο οποίο θέλω να προβά, και καθιστώ αμέσως σαφές πως το θέμα δεν υπήρξε αντικείμενο συζήτησης στην υπόθεση, και δέχομαι μάλιστα πως αντιμάχεται τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, είναι το εξής: Το πιο καίριο και ουσιαστικό στοιχείο της πειθαρχικής διαδικασίας και του αποτελέσματος της είναι ο ποινικός χαρακτήρας της. Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα από τις αρνητικές επιπτώσεις που πιθανό να έχει μια απόφαση πειθαρχικού οργάνου σε κάποιο ενδιαφερόμενο πρόσωπο. Οι επιπτώσεις αυτές δυνατό να επηρεάζουν μόνιμα την επαγγελματική του σταδιοδρομία π.χ. απόλυση του, μείωση των απολαβών του ή να έχουν αντίκτυπο στην εντιμότητα και ηθική του υπόσταση. Με αυτά υπόψη προβάλλεται το ερώτημα γιατί το θεσμικό πλαίσιο της δικαιοδοσίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου να ισχύει μόνο σε ότι αφορά το Πειθαρχικό Συμβούλιο του δικηγορικού σώματος και όχι σε όλες τις πειθαρχικές διαδικασίες. Η αρχή της ισότητας, ιδιαίτερα στην απονομή της δικαιοσύνης, δυνατό να συνηγορεί υπέρ της θέσεως πως οι αποφάσεις όλων των πειθαρχικών συμβουλίων πρέπει να έχουν το πλεονέκτημα της ουσιαστικά αναψηλάφησης τους από το Ανώτατο Δικαστήριο στην κατ' έφεση δικαιοδοσία του παρά την ακυρωτική. Επισημαίνω επίσης πως οι συνταγματικές και άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις που ισχύουν στην Ελλάδα και Γαλλία, από όπου αντλήθηκε και η σχετική νομολογία μας, είναι διαφορετικές από αυτές της χώρας μας, με αποτέλεσμα ο αναθεωρητικός έλεγχος των αποφάσεων των πειθαρχικών συμβουλίων σ' αυτές τις χώρες να είναι αποτελεσματικός. Τελειώνοντας, επαναλαμβάνω πως εκφράζω απλές σκέψεις πάνω σε ένα ζήτημα που είναι λυμένο νομολογιακά, αλλά, όπως και πλείστα ζητήματα, ελεύθερο για μελλοντική επανεξέταση, αν κριθεί βέβαια νομικά επιτρεπτό.

10

15

20

25

30

35

ΑΡΤΕΜΗΣ, Δ.: Συμφωνώ απόλυτα με την απόφαση που έχει μόλις απαγγελθεί από τον Έντιμο Πρόεδρο του Δικαστηρίου και ταυτόχρονα συμμερίζομαι και υιοθετώ τα σχόλια και τις απόψεις που εκφράζονται στην απόφαση που έχει διαβάσει ο Έντιμος Δικαστής κ. Αρτεμίδης.

40

Η προδικαστική ένσταση απορρίπτεται.